

ПРАВО НА ПРИВАТНІСТЬ ПОСАДОВОЇ ОСОБИ

Якщо позивач є державною посадовою особою або виконує публічні функції, то він може вимагати відшкодування за наклеп, тільки якщо доведе чіткими та переконливими доказами хибність тверджень та злий умисел. Злий умисел означає, що відповідач знав, що твердження були хибними або знехтував їхньою правдивістю. *New York Times Co. v. Sullivan* є основною судовою справою в цій сфері.

NEW YORK TIMES CO. V. SULLIVAN

376 U.S. 254 (1964)

Суддя Бреннан оголосив рішення Суду.

У цій справі ми зобов'язані вперше визначити, до якої міри конституційні гарантії свободи слова і преси обмежують повноваження держави на відшкодування шкоди у позові про наклеп, поданому державною посадовою особою проти критиків її службової діяльності.

Відповідач по апеляції Л. Б. Салліван є одним з трьох обраних комісарів міста Монтгомері, штат Алабама. Він свідчив, що був «Комісаром зі зв'язків з громадськістю, і до його обов'язків належав нагляд за департаментом поліції, пожежною службою, департаментом з поховань та департаментом з мір». Він подав цей цивільний позов про наклеп проти чотирьох окремих позивачів, які є представниками негроїдної раси та священнослужителями штату Алабама, та проти позивача компанії *New York Times*, корпорації Нью-Йорка, яка публікує щоденну газету *New York Times*. Присяжні окружного суду округу Монтгомері присудили відшкодувати йому збитки у розмірі \$ 500 000 (в повному обсязі, який був затребуваний) від усіх позивачів, що було залишено в силі Верховним судом штату Алабама.

У скарзі відповідача стверджувалося, що він став жертвою наклепу внаслідок оприлюднення неправдивих тверджень у публікації на всю смугу газети *New York Times* від 29 березня 1960 р. Публікація під назвою «Прислухайтесь до голосів, що лунають» починалася з тверджень, що «як весь світ знає, до теперішнього часу тисячі студентів — представників негроїдної раси з півдня влаштовують поширені ненасильницькі демонстрації на користь позитивного закріплення права жити з повагою до людської гідності, гарантованого Конституцією США і Біллем про права». Продовжувалася публікація заявами про те, що «у своїх зусиллях з відстоювання цих гарантій вони зіштовхуються з безпрецедентною хвилею терору з боку тих, хто заперечує цей документ, який весь світ розглядає у якості взірця для сучасної свободи». Наступні тези у публікації нібито ілюструють «хвилю терору», описуючи ряд голосливих подій. Текст завершується закликом про збір коштів.

З десяти абзаців тексту публікації в основу позову відповідача щодо наклепу були покладені третій абзац і частина шостого абзацу. У них йде мова про наступ-

не. Третій абзац: «У Монтгомері, штат Алабама, після того як студенти співали “Моя країна, це від Тебе” на сходах Капітолію штату, їх лідери були виключені зі школи, а вантажівки з полісменами, озброєними рушницями і сльозогінним газом, оточили студентське містечко коледжу штату Алабама. Коли усі студенти висловили протест органам державної влади, відмовившись проходити перереєстрацію, їх їдальня була замкнена на висячий замок у спробі заморити їх голодом, змусивши до підкорення». Шостий абзац: «Знову і знову порушники з півдня відповіли на мирні протести доктора Кінга залякуванням і насильством. Вони підірвали його будинок, майже вбивши його дружину і дитину. Вони скоїли напад на нього. Вони заарештовували його сім разів — за “перевищення швидкості”, “бродяжництво” і подібні “злочини”».

Безперечно, деякі з тверджень, що містяться у двох пунктах, не були точними описами подій, які сталися у Монтгомері. Хоча студенти-представники негрівської раси влаштували демонстрацію на сходах Капітолію штату, вони співали національний гімн, а не «Моя країна, це від Тебе». Хоча дев'ять студентів були відраховані Державною радою з питань освіти, це відбулося не внаслідок проведення демонстрації біля Капітолію, а через вимоги щодо обслуговування буфетної стійки в будівлі суду округу Монтгомері іншого разу. Не всі студенти, хоча і більшість з них, опротестували відрахування, проте робили це не шляхом відмови реєструватися, а через бойкотування занять протягом цілого дня, практично всі студенти зареєструвалися на наступний семестр. Їдальню студентського містечка не було зачинено на замок жодного разу, і єдиними із студентів, яким, можливо, було відмовлено у наданні там їжі, були ті, хто не підписали заяву про попередню реєстрацію, і ті, хто не запитав тимчасові талони на обіди. Хоча поліція перебувала до студентського містечка у великій кількості тричі, полісмени жодного разу не оточували це містечко, і причина їх виклику жодним чином не пов'язана із демонстрацією на сходах Капітолію штату, про що йшла мова у третьому абзаці. Доктор Кінг був заарештований не сім разів, а тільки чотири, і, хоча він стверджував, що на нього скоїли напад кілька років тому у зв'язку з його арештом за вештання поза залом суду, один з офіцерів, який робив арешт, заперечував факт такого нападу.

Суддя суду першої інстанції передав справу на розгляд присяжним з інструкціями, що заяви в публікації були «наклепницькими самі по собі» і не звільняли від відповідальності, тому подавачі апеляції можуть понести відповідальність, якщо присяжні визнають, що подавачі апеляції здійснили публікацію і що заяви були зроблені «про і стосовно» відповідача по апеляції. Суд присяжних поінформували, що, оскільки заяви були «наклепницькими самі по собі», «закон ... припускає правопорушення від самого факту його опублікування», «мала місце брехня і злий умисел», «загальні збитки повинні бути чітко вказані і доведені, а не припускатися» і «фінансова компенсація може бути присуджена присяжними, хоча обсяг фактичної шкоди не був встановленим або очевидним». При ухваленні рішення Верховний суд штату Алабама залишив у силі рішення суду першої інстанції та інструкції в усіх відношеннях.

Ми вважаємо, що верховенство права, застосовуване судами штату Алабама, є недосконалим з точки зору конституційності через неспроможність забезпечити

свободу слова і друку, які передбачені Першою та Чотирнадцятою Поправками, у справі про наклеп, порушеній державною посадовою особою проти критиків її службової поведінки. Крім того, ми вважаємо, що за належних гарантій докази, представлені у цій справі, є конституційно недостатніми для підтримки рішення на користь відповідача.

Перед нами стоїть питання про те, чи це правило щодо відповідальності при застосуванні його до позову державної посадової особи проти критиків її службової поведінки обмежує свободу слова і свободу друку, які передбачені Першою та Чотирнадцятою Поправками. Загальне твердження про те, що свобода слова у суспільних питаннях забезпечується Першою Поправкою, давно закріплено у наших рішеннях. Конституційна гарантія, як ми вже говорили, «була впроваджена задля забезпечення необмеженого обміну ідеями для досягнення політичних і соціальних змін, яких вимагає народ». Таким чином, ми розглядатимемо такий випадок на тлі глибокої національної прихильності принципу, що дискусія із суспільних питань повинна бути розкутою, повноцінною і для широкого загалу, і що вона цілком вірогідно може включати в себе запеклі, їдкі, а іноді неприємно різкі нападки на уряд і державних посадових осіб. Ця публікація, як вираження невдоволення і протесту щодо однієї з основних серйозних проблем нашого часу, здавалося б, безперечно має право претендувати на конституційний захист. Питання полягає в тому, що публікація позбавляється захисту внаслідок хибності деяких її фактичних тверджень і передбачуваного наклепу на відповідача.

В офіційних тлумаченнях гарантій Першої Поправки послідовно заперечувалося визнання виключення для будь-якої перевірки на істинність, незалежно від того, чи вона була проведена суддями, присяжними чи адміністративними чиновниками — і особливо той факт, який покладає тягар доведення істинності на того, хто висловлює думку. Конституційний захист не поширюється на «правду, популярність, або соціальну корисність ідей та переконань, які пропонуються». Як сказав Медісон: «Деякий ступінь зловживання є невід'ємною частиною належного використання будь-чого, в будь-якому разі це твердження найбільш справедливе щодо засобів масової інформації». Помилкове твердження неминуче виникає у вільній дискусії, і воно має бути захищене, якщо свобода вираження думок повинна мати «вільний простір», який «потрібен... для її існування». Критика їх службової поведінки не втрачає права на захист згідно з Конституцією хоча б через те, що критика є ефективною і, отже, применшує їх публічний рейтинг.

Якщо ані будь-яка фактична помилка, ані наклепницький зміст не є недостатнім фактором, що може зруйнувати «щит конституційних гарантій», що захищає критику службової поведінки, поєднання цих двох елементів є не менш адекватним. Це урок, який можна зробити з великої полеміки навколо Закону про підбурювання 1798 р., який вперше викристалізував національну самосвідомість ключового значення Першої Поправки. Цей законодавчий акт визнав злочином, який карається штрафом у розмірі \$5000 і п'ятьма роками ув'язнення, «якщо будь-яка особа напише, надрукує, висловить або опублікує... помилкові, скандальні і шкідливі відомості проти уряду Сполучених Штатів Америки чи Конгресу... чи Президента... з наміром зганьбити... або викликати до них усіх,

або одного з них зневагу або створити їм погану славу, або викликати до них усіх, або одного з них, ненависть з боку добропорядних громадян Сполучених Штатів». Цей Закон дозволив відповідачу право на захист істини, і зобов'язав присяжних розглядати як положення закону, так і надані факти. Незважаючи на ці зауваження, закон був категорично засуджений як неконституційний у запеклій критиці Джефферсона і Медісона.

Хоча Закон про підбурювання ніколи не розглядався у цьому суді, критика його дії отримала перемогу в історії судових розглядів. Штрафи, які були стягнуті на виконання його положень, згодом були відшкодовані за законом про Конгрес на підставі його неконституційності. Калхун, виступаючи перед Сенатом 4 лютого 1836 р., припустив, що його недійсність була питанням, «у якому ніхто сьогодні не сумнівається». Президент Джефферсон помилував тих, хто був визнаний винним і був засуджений відповідно до Закону, і звільнив їх від виплати штрафів.

Верховенство права у державі не може бути збережено за рахунок захисту істини. Правило, що переконує у доцільності критики службової діяльності для гарантування істинності всіх її фактичних тверджень — і здійснення цього під загрозою звинувачення у наклепі призводить до адекватної «само-цензури». Дозвіл на захист істини, що покладає тягар її доведення на відповідача, не означає що тільки помилкові свідчення будуть обмежені. При застосування такого правила потенційні критики службової поведінки можуть утриматися від вираження своєї критики, хоча вона, на їхню думку, буде правдивою, і насправді виявиться істинною, за рахунок сумнівів у тому, чи може вона бути доведена в суді або зі страху того, якою може бути ціна такого доведення. Вони, як правило, будуть робити заяви, які «будуть триматися подалі від незаконної сфери». Таким чином, правило «гасить силу» і обмежує різноманітність суспільного дискурсу. Це не узгоджується зі змістом Першої і Чотирнадцятої Поправок.

Конституційні гарантії вимагають, на наш погляд, федеральної норми, яка б забороняла державним посадовим особам отримувати відшкодування за наклепницьку брехню, пов'язану з їх службовою діяльністю, якщо такі особи не доведуть, що ці заяви були зроблені зі «злого умислу» — тобто зі знанням того, що вони хибні, або з нехтуванням їхньою можливою неправдивістю.

Застосовуючи ці стандарти, ми вважаємо, що доказам, представленим для демонстрації злого умислу, не вистачає переконливої ясності, якої вимагають конституційні стандарти, а це означає, що такі докази не є конституційним підкріпленням рішення суду для відповідача відповідно до вимог верховенства права. Справи окремих позивачів не вимагають детального обговорення. Навіть якщо припустити, що вони згідно з конституційними вимогами дали дозвіл на використання їхніх імен у публікації, не було ніяких доказів того, що їм була відома будь-яка помилковість їх заяв або вони знехтували правдивістю таких заяв. Отже, судові рішення, ухвалені щодо них, не має конституційних підстав. Що стосується газети *Times*, ми аналогічно дійшли висновку, що факти не підтверджують виявлення злого умислу.